

Gonda Ferenc: EMLÉKEZÉS PÓSA LAJOSRÓL

E hó elején leplezték le nagy ünnepségek keretében Pósa Lajosnak az emléktábláját szülőfalujában: Nemesradnóton.

Mást kér az ember és mást ad az Isten. Mert az ember azt kéri, amire gondolja, hogy szüksége van, az Isten pedig azt adja, amire az embernek tényleg szüksége is van. Ezért találunk olykor különös sorsokat az életben, amire azt hinnők, hogy a sors iróniája meg akarta tréfálni az embert. Gondoljunk csak Verne Gyulára, a serdülő ifjúság rajongásig szeretett ideáljára, aki annak idején *természettudós*nak készült és a maga bizarr elgondolásait az eszme megvalósítása érdekében népszerű formában, regényként írta meg. Így születtek meg nagyszerű munkái, amelyek első sorban az ifjúság fogékony lelkét kapták meg. De ugyanilyen sorsa volt Defoe Dánielnek a Robison Crusoe írójának is, aki eredetileg *kultúrtörténész*nek készült és ezt a munkáját is, mint kultúrtörténeti munkát írta meg, amelyben azt akarta kifejtetni, hogy az emberi intelligencia milyen rövid idő alatt tud kultúrhelyet varázsolni egy elhagyott szigetből. Ebben a keretben ítélni lehet meg Pósa Lajos is. Ő eredetileg Petőfi nyomdokain járva, mintegy annak folytatásaként a *népies költészet művelője*, az otthonnak, a családi életnek az imádója és megéneklője volt. Ő maga is ebben a mentalitásban élt és halt is meg, ennek hitték kortársai is. Maga Jókai mondta róla, aki akkor a Petőfi Társaság elnöke volt, hogy Petőfinek egyenes leszármazottja Pósa és hogy Petőfi ígéreteit váltotta valóra, amikor az anyjához írott két kötet verse megjelent. Ez az ünneplés első sorban a Petőfi egyenes leszármazottjának, a népies költészet nagyszerű művelőjének szólt. És abban az időben a kétségtelenül nagyhatású *gyermekmeséit és verseit csak úgy mellékesen írta*, mint "Az Én Újságom" szerkesztője. Hogy mennyire érezte költői hivatását, mutatja az a körülmény, hogy sohase mulasztotta el elítélő szavát felemelni, amikor Bécsből valami magyarellenes akció indult útnak. Pósa Lajosnak eme versei kevésbé ismeretesek, pedig ebbe beleírta a lelkét, izzó magyarságát és minden gyűlöletét. Mégis későbbi nagy sikerei és irodalomtörténeti jelentősége, mint gyermekköltőnek kimagasló. Az igaz, hogy ebben aztán mester is volt, amit nemcsak mi magunk bizonyíthatunk, hanem megmutatja az a kis történet is, ami közte és Jókai között történt meg. Jókai már akkor irodalmi és politikai pályájának elérte delelőjét, mindenki szerette és elismerte – csak az egyetlen Gyulai Pál mocorgott néha. De hát a nagyság ott kezdődik, hogy ismerjék és olvassák az írókat. Márpedig Jókai még a felnőtteknek írt és a haza bajain kesergett – elfelejtette felvenni az érintkezést a kicsinyekkel, pedig nekik is megvan az irodalmi közvéleményük. Erre Jókai is csak később jött rá, akkor, amikor egy alkalommal a kis unokájával beszélgetve arról kellett meggyőződnie, hogy ő még ezen a téren felfedezetlen író. Nagyot is csudálkozott, amikor a kislány azt mondta neki, hogy Nagyapa te nem vagy író.

– Miért kislányom? – kérdezte szelíden Jókai.

– Mert te tőled sohasem olvasok semmit Az Én Újságomban.

– Ennek már fele se tréfa, – gondolta Jókai – ha az embert a saját unokája sem ismeri, akkor már valami komolyabb baj van. Legközelebb, amikor találkozott Pósa bácsival, el is mondta neki a kis történetet. Persze Pósa bácsi – aki akkor még "öcsém" volt, különösen Jókainak – kapva kapott az alkalmon.

– Az pedig csak terajta áll, kedves bátyám, mondta neki. Az lett azután a vége, hogy Jókai Pósa "öcsém" nagy öröme pár nap múlva kéziratot szállított Az Én Ujságom szerkesztőjének, hogy kiérdemelje a kis unoka szemében is a megérdemelt megbecsülést.

Pósa bácsi nagy örömmel nyitotta szét a kéziratot és kezdte olvasni. De minél tovább olvasta, annál inkább elborult az arca és ráncosabb lett a homloka.

– Mi baja az én drága jó uramnak? – kérdezte jóságosan Pósa bácsi felesége és egyben hűséges munkatársa. Előbb nem lehetett szavát sem venni, később azután nagy bánatosan mondta el, hogy bármennyire tiszteli is Jókait, a meséjét nem közölheti, mert nem tartja összeegyeztethetőnek eddigi egész életével, hogy a gyermekek lelkébe fekete lelkű boszorkányok és jóságos angyalokról szóló meséket hintsen.

Jókai ezek után deferált az általa is szeretett író előtt, de hogy a kis unoka előtt mégis megmaradjon a becsülete, hát átadta közlésre Az Én Ujságomnak a Sárka Rózsa című elbeszélést.

Ilyen féltő gonddal vigyázott Pósa bácsi a gyermekek lelkére, ha a máséi voltak. De vigyázott a magáéra is. Egyetlen leányát soha el nem vitte volna illetlen tivornyázó helyekre, bálókra. Erre nagy gondot fordított. Egyetlen általa is elismert bál volt, amire el lehetett menni: a protestáns bálra. Volt is azután a szép kis leánynak táncosa annyi, hogy alig győzte jegyezgetni a kis báli táncrendbe. Csak Maday Gyula, Gyökössy Endre, Baja Mihály, Oláh Gábor, Gulyás József, meg a Bethlen Gábor Kör akkori többi vezetői tudnák megmondani, hogy micsoda táncok voltak akkor.

A Bethlen Gábor Kört, amely az akkor meginduló ateista világban a vallásos nevelést tűzte ki céljául, nagyon szerette Pósa bácsi. Sok Bethlen Gábor Köri tag lett a Pósa-asztalnak, az akkor igen nagy tekintélynek örvendő és irodalmi közvéleményt jelentő társaság tagja.

Azokról a jótékonykodásokról, amit Pósa bácsi mívelt, külön cikket kellene írni, mert nem volt diák, aki hozzá ment, hogy vidékre, karácsonyra haza akar utazni az édesanyjához, hogy ne kapott volna tőle útiköltséget. Ilyen célokra tartotta fenn fizetésének egy igen tekintélyes részét.

De nem hal meg az, ki milliókra költi dús élte kincsét. És mi megilletődéssel állunk meg a nemesradnóti emléktábla előtt, amelynek leleplezésére eljött az egész vármegye intelligenciája, és részt vett azon a falu apraja-nagyja, mert úgy érezzük, hogy új reneszánszát éljük a lelki életnek akkor, amikor ebben a belső bajokkal telt, nehéz levegőjű időben tud és akar annyi időt szakítani egy egész vármegyének vezető társadalma, hogy dicséretre méltó módon részt vegyen ezen az ünnepségen. De jól eső érzéssel hallottuk azt is, hogy a Stefánia-úti szobornak megvan mindennap a maga látogató seerege, akik virággal és vessel köszöntik a bronzba öntött halhatatlant.

In: Magyar Protestánsok lapja, Budapest, 1931. július 1.